

Rdeči bor

Besedilo in foto: dr. Robert Brus, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire

Rdeči bor (*Pinus sylvestris*) je daleč najpogostejša vrsta bora v Sloveniji, v primerjavi z drugimi iglavci, predvsem s smreko, z jelko in macesnom, pa ga le malokdo pozna tudi kot medovito rastlino.

Spada med drevesne vrste z največjim arealom, saj raste v večjem delu Srednje in Severne Evrope, na vzhodu pa skoraj po vsej Sibiriji do Ohotskega morja. Raztreseno raste tudi na celotnem območju Slovenije in je ena naših pogostejših drevesnih vrst, saj obsega skoraj 5 % lesne zaloge naših gozdov. Največ ga je na rečnih naplavinah ob Savi in Dravi, v Ljubljanski kotlini, pogost je na Goričkem, v Slovenskih goricah, Halozah, Posotelju in Beli krajini, v Litijskem hribovju, raste tudi na obronkih gorskih verig in ponekod v predalpskem svetu, na primer v Polhograjskem hribovju. Na splošno velja, da je rdeči bor izjemno skromna in prilagodljiva vrsta, saj uspeva tudi na najrevnejših in najbolj izčrpanih rastiščih. Čeprav lahko raste tudi na drugih rastiščih, se v tekmovanju z drugimi drevesnimi vrstami najuspešneje uveljavlja na vlažnih in kislih, na suhih in kislih ter na suhih in bazičnih tleh. Je svetloljubna vrsta, prenese precejšnjo sušo in zelo dobro prenaša nizko temperaturo. Slabše je odporen proti snegu, ta pa mu pogosto lomi veje in vrhove. Na revnih in degradiranih rastiščih, ki so jih v preteklosti preveč izčrpali s steljarjenjem in drugimi dejavnostmi, ima prav rdeči bor pomembno

Rdeči bor na Slivnici

Zrela storža in iglice

melioracijsko vlogo. Kot pionirska vrsta je na primer zarasel večje degradirane površine na Goričkem in v Beli krajini in omogočil novično naselitev naravne listnate vegetacije.

Rdeči bor navadno zraste do 30 m visoko in razvije globoko glavno korenino z močnimi stranskimi koreninami, s katerimi se tako trdno zakorenini, da ga veter prej prelomi kot izruje. Na zgornjem delu debla in na debelejših vejah je skorja značilne rumenkastordeče barve (odtod ime rdeči bor), z nje se luščijo tenki lističi lubja. Pri borih iglice izraščajo v šopkih na zakrnelih kratkih poganjkih; rdeči bor ima v šopku po dve sivozeleni, do 7 cm dolgi iglici. Je enodomna in vetrocvetna vrsta, ki cveti maja in junija. Moški cvetovi so jajčasti, rumeni in se v številnih skupinah razvijejo na dnu mladih poganjkov, ženski cvetovi pa so združeni v drobna storžasta socvetja, ki rastejo na koncu letošnjih poganjkov. Zreli storži, ki za razvoj potrebujejo 2

Ženski socvetji na koncu letošnjega poganjka

Poganjek z moškimi cvetovi

leti, so dolgi do 7 cm in imajo na koncu plodnih lusk značilne razširitve.

Rdeči bor je gospodarsko pomembna drevesna vrsta, vendar zaradi manjšega volumenskega prirastka in konkurenčne šibkosti na najboljših rastiščih po gospodarskem pomenu ne dosega smreke. Njegov les je lahek, mehek, srednje trden in vsestransko uporaben. Iglice vsebujejo veliko vitamina C, vdihovanje njihove sopare pomaga pri vnetju pljuč in žrela, čaj iz storžkov čisti kri, sopara iz svežih brstov pa učinkovito očisti zamašen nos. Nekoč je bil pomemben za smolarjenje.

Rdeči bor pri nas skoraj ni znan kot medovita drevesna vrsta, čeprav je lahko na območjih, na katerih zaradi slabih rastišč ne uspevajo druge drevesne vrste, dobrodošla dopolnitev čebelji paši. Pomemben je predvsem zaradi izločanja mane različnih vrst ušic. Najpomembnejši proizvajalec mane na rdečem boru pri nas je velika progasta uš ali borova uš (*Cinara pini* L., syn. *Lachnus pineti* Koch.), ki sesa predvsem na iglicah, poleg nje pa se na rdečem boru včasih pojavlja tudi podobna vrsta *Cinaria nuda* Mordw. Za nobeno od njiju ni objavljenih podatkov o lastnostih mane ali o dejanskih oziroma potencialnih donosih, prav tako pa ni podatkov o tem, da bi se na trgu

pojavljala čisti borov med. Ta je precej pogostejši na degradiranih, z rdečim borom bogatih območjih Srbije in Črne gore, še pomembnejši pa je borov med v Grčiji in Turčiji. Po nekaterih podatkih obsega grški borov med celo več kot polovico vse grške pridelave medu, mano pa proizvaja predvsem vrsta Marchalina hellenica, ki se največkrat naseli na brucijskem boru (*Pinus brutia*) in alepskem boru (*Pinus halepensis*), redkeje pa tudi na rdečem boru. Pri nas te žuželke ni.

Borov med je temen, gost in nekoliko grenak. Kot rečeno, čisti borov med pri nas ni znan, vendar so analize večjega števila majskih in junijskih vzorcev medu pri približno četrtini vzorcev pokazale tudi nizko vsebnost borovega cvetnega prahu, vendar največ do vrednosti približno 2 %. ■

Viri:

Poklukar, dr. J., ur. (1998): Od čebele do medu. Ljubljana: Kmečki glas, str. 162–178, 376–414.

Bernard, I., Poklukar, J. (2001): Kvantitativna analiza vsebnosti cvetnega prahu pravega kostanja (*Castanea sativa* Mill.) v medu, iztočenem v Sloveniji v letu 1999. Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Kmet. Zooteh. 78, 2, str. 105–115.

Brus, R. (2004): Drevesne vrste na Slovenskem. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 399.